

Đẩy mạnh cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng theo tư tưởng Hồ Chí Minh

NGUYỄN NGỌC ANH*

Tìm hiểu tư tưởng Hồ Chí Minh cho thấy rõ quan điểm của Người về tham ô, lãng phí, quan liêu có nhiều nội dung gắn liền với quan niệm về tệ tham nhũng hiện nay. Vì vậy, nghiên cứu, vận dụng quan điểm của Người về vấn đề này có ý nghĩa hết sức quan trọng nhằm đẩy mạnh cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng ở nước ta hiện nay.

Quan niệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về tham ô, lãng phí và quan liêu

Suốt cuộc đời cách mạng của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn lên án tệ nạn tham ô, lãng phí, quan liêu. Sự thống nhất tuyệt đối giữa lời nói và việc làm, kiên quyết đấu tranh phòng, chống các tệ nạn này và tự mình nêu tấm gương sáng về đạo đức cách mạng “cần kiệm, liêm chính, chí công, vô tư” đã làm nên nét đặc sắc trong tư tưởng và hành động của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ vai trò của việc phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu và coi đó là nhiệm vụ quan trọng của mỗi cán bộ, đảng viên và nhân dân: “Quan liêu, tham ô, lãng phí là tội ác. Phải tẩy sạch nó để

thực hiện cần kiệm, liêm chính, để đẩy mạnh thi đua sản xuất và tiết kiệm, để đưa kháng chiến đến thắng lợi, kiến quốc đến thành công, để xây dựng thuần phong mỹ tục trong toàn dân, toàn quốc. Đó là một nhiệm vụ quan trọng của mỗi người chúng ta”⁽¹⁾.

Chủ tịch Hồ Chí Minh coi tham ô, lãng phí là “hành động xấu xa nhất, tội lỗi đê tiện nhất trong xã hội”⁽²⁾. Người chỉ rõ: “Tham ô là gì”:

- Đứng về phía *cán bộ* mà nói, tham ô là: Ăn cắp của công làm của tư; đục khoét của nhân dân; ăn bớt của bộ đội. Tiêu ít mà khai nhiều, lợi dụng của chung của Chính phủ để làm quỹ riêng cho địa phương mình, đơn vị mình, cũng là tham ô.

- Đứng về phía *nhân dân* mà nói, tham ô là: Ăn cắp

của công, khai gian, lậu thuế⁽³⁾.

Cùng với tham ô, lãng phí cũng bị Chủ tịch Hồ Chí Minh coi là một tội lỗi đối với đất nước, nhân dân. Người nói: “Có người lại nói tham ô mới có tội, còn lãng phí thì không có tội. Thực ra việc khác nhau nhưng kết quả vẫn hao tổn của công, của Chính phủ, của nhân dân”⁽⁴⁾. Người khẳng định lãng phí còn có hại hơn tham ô, bởi lẽ, *lãng phí rất phổ biến: lãng phí của cải, thì giờ, lực lượng của nhân dân, của Chính phủ.*

* Đại học Công nghiệp Hà Nội

(1) Hồ Chí Minh: *Tbàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t. 6, tr. 534

(2) Hồ Chí Minh: *Tbàn tập, Sđd*, t. 11, tr. 110

(3), (4) Hồ Chí Minh: *Tbàn tập, Sđd*, t. 6, tr. 488, 436

Tham ô, lãng phí là những căn bệnh nguy hiểm. Muốn chống tham ô, lãng phí hiệu quả, cần phải tìm hiểu nguồn gốc, nguyên nhân của chúng. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Tham ô và lãng phí đều do bệnh quan liêu mà ra”⁽⁵⁾. Người chỉ rõ tệ quan liêu chính là căn nguyên sâu xa, nguyên nhân trực tiếp, là điều kiện của tham ô, lãng phí. Người khẳng định nơi nào có tệ quan liêu thì ở đó có tham ô, lãng phí; mà quan liêu càng nặng thì tham ô, lãng phí càng nhiều.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ biểu hiện của bệnh quan liêu là: “Đối với công việc thì trọng hình thức mà không xem xét mọi mặt, không vào sâu vấn đề. Chỉ biết khai hội nghị, viết chỉ thị, xem báo cáo trên giấy, *chứ không kiểm tra đến nơi, đến chốn*”⁽⁶⁾. Người nói: “Vì cán bộ phụ trách lãnh đạo các cấp, các ngành quan liêu không đi sát công việc, cán bộ, quần chúng nhân dân. Có thể nói bệnh quan liêu là chỗ gieo hạt vun trồng cho tham ô lãng phí nảy nở được. Vì thế muốn chống tham ô, lãng phí, phải chống bệnh quan liêu. Nhưng tiến hành phải có chuẩn bị, có kế hoạch, có lãnh đạo, có trọng tâm. Vậy bất kỳ ngành nào, địa phương nào cũng phải giáo dục cho cán bộ, nhân dân, chiến sĩ góm ghét nạn tham ô, lãng phí, bệnh quan liêu”⁽⁷⁾.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, vì những người và những cơ quan lãnh đạo mắc bệnh quan liêu thành thử có mắt mà không thấy suốt, có tai mà không nghe thấu, có chế độ mà không giữ đúng, có kỷ luật mà không nắm vững. Kết quả là những người xấu, những cán bộ kém tha hồ tham ô, lãng phí. Điều đó dẫn đến hậu quả là không những bản thân người cán bộ mắc bệnh quan liêu có hành vi tham ô, lãng phí để chiếm đoạt của công làm của tư, thỏa mãn lợi ích cá nhân mà việc buông lỏng quản lý, điều hành, giáo dục cán bộ không đến nơi đến chốn, bao che, ô dù dẫn đến việc để xảy ra tham ô, lãng phí của cán bộ cấp dưới, gây thiệt hại, thất thoát tài sản của Nhà nước, thời giờ, công sức của nhân dân.

Tham ô, lãng phí còn làm tha hóa, suy thoái đạo đức cách mạng của cán bộ, phá hoại tinh thần trong sạch, ý chí vượt khó của cán bộ, nhân dân, xói mòn lòng tin của nhân dân vào Đảng, Nhà nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: phần đông cán bộ, đảng viên, đoàn viên, công nhân viên chức ta đều trong sạch, tận tụy, đều là mang bản chất, đạo đức cách mạng là cần, kiệm, liêm, chính. Họ không ngại gian khổ, hy sinh vì cách mạng, vì nhân dân. Nhưng vẫn còn một bộ phận cán bộ do tham

ô, quan liêu, lãng phí, do mưu lợi cá nhân, chỉ nghĩ đến hưởng thụ đã thoái hóa, biến chất, không giữ được đạo đức cách mạng.

Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Phong trào chống tham ô, lãng phí, quan liêu *ắt phải dựa vào lực lượng quần chúng* thì mới thành công”⁽⁸⁾. Sự tham gia của quần chúng quyết định sự thành công của công cuộc đấu tranh phòng, chống tham ô, lãng phí. Người nói: “Quần chúng tham gia càng đông, thành công càng đầy đủ, mau chóng”⁽⁹⁾.

Trên cơ sở nhận thức sâu sắc sự nguy hiểm, tìm ra bản chất, nguyên nhân của tham ô, lãng phí, quan liêu, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu ra hàng loạt biện pháp nhằm đấu tranh phòng, chống. Trong các biện pháp phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt chú trọng biện pháp phát động tư tưởng của quần chúng. Người nói: *Làm cho quần chúng khinh ghét tệ tham ô, lãng phí, quan liêu; biến hàng chục, hàng triệu con mắt, lỗ tai cảnh giác của quần chúng thành những ngọn đèn pha soi sáng khắp mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp*. Trong cuộc

(5), (6), (7), (8), (9) Hồ Chí Minh: *Tàn tập, Sđd*, t. 6, tr. 394, 489, 436, 495

đấu tranh phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu, quần chúng nhân dân giám sát cán bộ, công chức, kịp thời phát hiện sai phạm, phê bình, lên án các biểu hiện tiêu cực của cán bộ. Sự giám sát gắt gao của quần chúng nhân dân đối với cán bộ, công chức nhà nước, thông qua các hình thức khác nhau là một cơ chế ngăn ngừa tham ô, lãng phí hữu hiệu.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, tệ tham ô, lãng phí do chủ nghĩa cá nhân, bệnh quan liêu gây ra. Đó là chỉ lo vun vén, hưởng thụ, không quan tâm đến rèn luyện, tu dưỡng đạo đức cách mạng, thiếu trách nhiệm với công việc, không quan tâm đến tâm tư, nguyện vọng của cấp dưới, của nhân dân, sợ sự giám sát, phê bình. Đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân và bệnh quan liêu chính là biện pháp phòng ngừa tham ô, lãng phí hữu hiệu nhất. Để đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân, bệnh quan liêu có hiệu quả, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: *Đảng ta phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên.* Người cán bộ cần xác định đúng vai trò của mình là công bộc của nhân dân, nhiệm vụ của mình là phục vụ sự nghiệp cách mạng, đặt

lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, người cán bộ phải là tấm gương về sự trong sáng, lòng tận tụy, ý chí vượt khó, về phẩm chất đạo đức cách mạng; phải luôn luôn thực hiện “Cần, kiệm, liêm, chính”. Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: *Muốn giữ vững nhân cách, tránh khỏi hủ hóa thì phải luôn thực hành 4 chữ mà Bác thường nói. Đó là: Cần, Kiệm, Liêm, Chính.* Trong đó: “Cần, tức là tăng năng suất trong công tác, bất kỳ công tác gì. Kiệm là không lãng phí thì giờ, của cải của mình và của nhân dân. Liêm tức là không tham ô và luôn luôn tôn trọng, giữ gìn của công và của nhân dân. Chính là việc phải thì dù nhỏ cũng phải làm, việc trái thì dù nhỏ cũng tránh”⁽¹⁰⁾. Từ đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu, hướng dẫn cán bộ, công chức thực hành “cần, kiệm, liêm, chính” và cho rằng đó chính là phẩm chất cần phải có của người cán bộ cách mạng.

Về nguyên nhân, nguồn gốc và điều kiện phát sinh tham ô, lãng phí, quan liêu, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: Về khách quan, tham ô, lãng phí là căn bệnh “tứ chứng nan y” của mọi nhà nước. Vì vậy, nếu không có sự giáo dục sâu sắc và mọi hoạt động của Nhà nước không được đặt dưới sự kiểm

tra, giám sát của nhân dân thì khó tránh khỏi tình trạng tham ô, lãng phí. Chủ tịch Hồ Chí Minh nói: *Những người trong các công sở, từ làng cho đến Chính phủ Trung ương đều có nhiều hoặc ít quyền hành, đều có dịp phát tài hoặc xoay tiền của Chính phủ, hoặc đục khoét nhân dân. Nếu không giữ cần kiệm, liêm chính, chí công, thì trở nên hủ hóa, biến thành sâu mọt của nhân dân.*

Về chủ quan, Người nói: *Chủ nghĩa cá nhân như một thứ vi trùng rất độc, nảy sinh ra các bệnh nguy hiểm như lười biếng, ngại gian khổ, khó khăn, tham lam, trục lợi, thích địa vị, quyền hành, tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa... Cũng do cá nhân chủ nghĩa mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước, làm hại lợi ích cách mạng, của nhân dân. Tóm lại, do chủ nghĩa cá nhân mà phạm nhiều sai lầm.* Tham ô, lãng phí, quan liêu là kẻ thù của nhân dân, bộ đội và Chính phủ. Nó là kẻ thù nguy hiểm, vì nó không mang gươm, mang súng và nằm trong các tổ chức của ta để làm hỏng công việc của ta,

(10) Hồ Chí Minh: *Tản tập, Sđd*, t. 7, tr. 392

làm hỏng tinh thần trong sạch và ý chí vượt khó của cán bộ ta; phá hoại đạo đức cách mạng cần kiệm, liêm chính... Nó là một thứ giặc trong lòng, “giặc nội xâm”.

Từ những nguyên nhân cơ bản trên, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu ra các biện pháp chống tham ô, lãng phí, quan liêu một cách toàn diện, đồng bộ, thống nhất, từ các biện pháp chính trị đến kinh tế, tư tưởng đến tổ chức, tuyên truyền, giáo dục, thuyết phục đến cưỡng chế, bắt buộc theo pháp luật,...

Một là, muốn chống tham ô, lãng phí, quan liêu, trước hết và quan trọng nhất là phải chống chủ nghĩa cá nhân, vì nó là thứ vi trùng rất độc, là kẻ thù nguy hiểm gây ra mọi sai lầm, tội lỗi. Phải kiên quyết quét sạch chủ nghĩa cá nhân trong mỗi cán bộ, Đảng viên, trong bộ máy của Đảng, Nhà nước thì Đảng mới thực sự trong sạch và vững mạnh. Đảng phải thực hành kỷ luật nghiêm minh, Nhà nước phải có các thể chế, luật pháp cụ thể, rõ ràng; phải biết dựa vào quần chúng đấu tranh, phê bình, giáo dục và xử lý nghiêm minh những cán bộ, Đảng viên mắc bệnh cá nhân chủ nghĩa, tham ô, lãng phí gây nguy hại cho Đảng, cho Nhà nước, cho nhân dân. Như thế, Đảng, Nhà nước mới thật sự trong sạch, vững

mạnh, mới giành được sự tin yêu thực sự của nhân dân.

Hai là, phải thực hành dân chủ, phát huy tối đa quyền làm chủ của nhân dân, phải biết dựa vào dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: *Dân chủ là thế nào? Là dân làm chủ. Dân làm chủ thì Chủ tịch, Bộ trưởng, Thứ trưởng, ủy viên này khác là làm gì? Làm đây đó. Làm đây đó cho nhân dân chứ không phải là làm quan cách mạng. Thực hiện dân chủ là cái chìa khóa vạn năng có thể giải quyết mọi khó khăn.* Người nhấn mạnh, chỉ khi nào toàn thể nhân dân đều tham gia vào công tác quản lý, giám sát thì mới chống tham ô, lãng phí, quan liêu một cách tích cực, có hiệu quả.

Ba là, không ngừng hoàn thiện bộ máy quản lý Nhà nước, đào tạo, bồi dưỡng và nâng cao trình độ đội ngũ cán bộ, công chức. Trên cơ sở đó, xây dựng được bộ máy quản lý Nhà nước gọn nhẹ, có hiệu lực, thể hiện và thực hiện trên thực tế quyền lực của nhân dân, chịu sự kiểm tra, giám sát của nhân dân; thực hiện dân chủ hóa, công khai hóa và minh bạch. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chăm lo xây dựng đội ngũ cán bộ vừa hồng, vừa chuyên, thực sự là “công bộc” của nhân dân; chăm lo xây dựng Nhà nước của dân, do dân, vì dân.

Bốn là, thực hành tư tưởng *thượng tôn pháp luật*: là lãnh

tự có “lòng nhân ái mênh mông” dành cho toàn Đảng, toàn dân, toàn quân, cho mỗi con người, nhưng Người cũng thể hiện tinh thần, thái độ kiên quyết đấu tranh không khoan nhượng với tệ nạn tham nhũng.

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu vào việc đẩy mạnh cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng hiện nay

Để cuộc đấu tranh phòng chống tham nhũng hiện nay có hiệu quả, chúng ta cần thực hiện những di huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh về phòng, chống tham ô, lãng phí, quan liêu; đồng thời vận dụng sáng tạo những biện pháp mà Người đã nêu ra và thực hành khi sinh thời. Cụ thể, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp dưới đây:

Thứ nhất, tiếp tục coi trọng công tác giáo dục chính trị tư tưởng, tự giáo dục, tu dưỡng, rèn luyện của cán bộ, đảng viên học tập và thực hành tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh; đẩy mạnh việc đấu tranh tự phê bình và phê bình trong mỗi cán bộ, đảng viên; thực hành dân chủ rộng rãi; nêu gương sáng và nhân rộng những điển hình tiên tiến trong việc thực hành đạo đức cách mạng: Cần kiệm, liêm chính, chí công vô tư.

Thứ hai, hoàn thiện bộ máy quản lý nhà nước; hoàn

thiện cơ chế, chính sách pháp luật, nhất là các lĩnh vực dễ xảy ra tham nhũng, lãng phí; đẩy mạnh cải cách các thủ tục hành chính nhà nước. Xác định rõ vai trò của người đứng đầu trong công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng. Góp phần xây dựng một chính phủ *liêm khiết, kiến tạo*. Những sơ hở trong cơ chế, chính sách chính là nơi thuận lợi nhất cho các hành vi tham nhũng mặc sức hoành hành. Đồng thời, đề cao các chính sách, chấp hành nghiêm chính sách pháp luật, không để sơ hở tùy tiện trong thực tế để kẻ xấu lợi dụng tham ô, lãng phí và quan liêu, thụ hưởng những đặc quyền, đặc lợi bất chính.

Thứ ba, tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra và xử lý kỷ luật nghiêm minh đối với những tập thể và cá nhân vi phạm tham nhũng; tiếp tục củng cố, kiện toàn, nâng cao hiệu lực, hiệu quả của hệ thống các cơ quan thanh tra, kiểm tra trong Đảng và Nhà nước, các cơ quan bảo vệ pháp luật. Thanh tra, kiểm tra, giám sát là biện pháp chống tham nhũng một cách chủ động và có hiệu quả nhất. Kiên quyết xử lý công khai, minh bạch theo pháp luật đối với những cán bộ, công chức có hành vi tham nhũng bất kể người đó là ai, đương chức hay nghỉ hưu. Đề cao trách nhiệm, xử lý

nghiêm khắc những cán bộ, đảng viên, nhất là những người giữ chức vụ trọng yếu trong bộ máy của Đảng và Nhà nước có biểu hiện tiêu cực hay thiếu trách nhiệm để xảy ra tham nhũng ở các ngành, cơ quan đơn vị mình phụ trách.

Thứ tư, dựa vào quần chúng nhân dân, phát huy vai trò giám sát của các tổ chức đoàn thể xã hội trong công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng. Xây dựng thiết chế bảo vệ cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân trong việc tham gia giám sát, phát hiện và đấu tranh chống tham nhũng. Phát huy sức mạnh của các tổ chức chính trị, xã hội, các cơ quan thông tấn báo chí trong công cuộc đấu tranh phòng chống tham nhũng.

Thứ năm, tích cực thực hiện một cách thiết thực và có hiệu quả Nghị quyết Hội nghị Trung ương 4 khóa XII của Đảng về *"Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ"*. Đây là vấn đề hết sức quan trọng. Điều cần lưu ý là phải tăng cường phối hợp chặt chẽ với các cơ quan Nhà nước trong việc quản lý đội ngũ cán bộ, công chức, bởi vì, đảng viên là cán bộ công chức chiếm đa số, nhất là ở

những vị trí lãnh đạo, quản lý. Quản lý đội ngũ cán bộ, đảng viên ở đây được hiểu là quản lý một cách toàn diện, bao gồm từ khâu tuyển chọn, bố trí, đề bạt, bổ nhiệm và sự đánh giá trong quá trình sử dụng.

Thứ sáu, thấm nhuần quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về công tác cán bộ, đổi mới và thực hiện tốt đường lối đào tạo và sử dụng cán bộ của Đảng cũng là thiết thực góp phần phòng, chống tham nhũng. Chủ tịch Hồ Chí Minh nói: *Cán bộ là cái gốc của mọi công việc, muôn việc thành công hay thất bại đều do cán bộ tốt hay kém*. Cán bộ tham nhũng là cán bộ vi phạm chuẩn mực đạo đức cách mạng, là cán bộ kém. Do vậy, làm công tác cán bộ phải hiểu rõ cán bộ, từ đó mà bố trí sử dụng cho phù hợp vào từng cương vị chức trách. Nếu không căn cứ vào tài - đức, vào sở trường của từng cán bộ mà chỉ vì tình cảm cá nhân, nếu không vì công việc, vì tập thể mà chỉ vì quen thân, "cánh hẩu" với nhau mà bố trí cất nhắc thì chẳng những không phát huy được công tác của người cán bộ mà nhiều khi lại tạo thành những "vây cánh", ê-kíp tiêu cực không làm lợi cho xã hội tập thể, tìm mọi cách bòn rút của công, lợi dụng chia chác các lợi ích bất minh từ nguồn tài sản chung ■